

Waarneming van de Koereiger (*Ardeola ibis*) in Nederland

door

J. VAN DIJK

Op 1 november 1961 reden P. Paulus en schrijver dezes langs de Industrieweg te Harderwijk, dichtbij de grote koekfabriek. Aan de ene zijde van de weg staan hier wat in aanbouw zijnde huizen, aan de andere zijde strekken zich nog de weilanden tot het Veluwemeer uit. Plotseling werd onze aandacht getrokken door een kleine witte reiger, die op een hekpaaltje van een weiland zat. Onze eerste gedachte was, dat we met een Kleine Zilverreiger te doen hadden, maar bij nadere beschouwing door onze kijkers (7×50 ; 10×50) bleek dit niet het geval te zijn.

De reiger had weliswaar een wit verenkleed, maar op zijn kop en de benedenkeel had hij lichte bruinrose veren, terwijl hij op de rug nog een paar lange sierveren van dezelfde kleur had. De reiger maakte een gedrongen indruk door zijn vrij korte en stevige hals. Het opvallendste kenmerk vonden we echter de „zwarte kin” van deze reiger; het deed ons enigszins aan de pelikanensnavel denken. De snavel was vrij kleurloos. De bovensnavel had ongeveer dezelfde kleur als de rosebruine kopveren, terwijl de ondersnavel meer een geelachtige tint had. De snavelbasis was al geler, maar de kale huid van basis tot oog was pas goed geel, evenals de iris zelf.

Ook aan de poten was weinig kleur meer te bekennen, behalve dan de tenen en het onderste deel van het loopbeen, die groenzwart van kleur waren. De rest van de poten was licht vleeskleurig, tot op enkele plaatsen zelfs vuilwit. Het scheenbeen (tibia) was ± 5 cm bevederd.

Op grond van deze kenmerken (rosebruine veren op kop, keel en rug, „zwarte onderkaak”) waren wij er van overtuigd, dat wij met de Koereiger te maken hadden, al klopten de kleur van snavel en poten niet met de afbeelding uit de Vogelgids. Maar daar we wisten, dat dit waarschijnlijk de eerste waarneming van *Ardeola ibis* binnen onze grenzen was, hadden wij een derde man nodig om onze waarneming te bevestigen. Daartoe haalden wij de heer A. Tjittes erbij, die de vogel meteen als Koereiger determineerde, daar hij deze soort goed uit Zuid-Spanje kende. Dezelfde dag werd de Koereiger ook nog bewonderd door de gealarmeerde bevolking van het kaderkamp der Chr. Jeugdbond van Natuurvrienden te Ermelo, evenals door vele ornithologen uit Harderwijk en omstreken. Ook de daaropvolgende dagen heeft het de Koereiger niet aan de nodige belangstelling ontbroken.

In de middag van 1 november, toen het prachtig weer was, heb ik hem nogmaals geobserveerd. De reiger liep nu tussen de koeien door en af en toe pikte hij grote vliegen van de uitwerpselen der koeien. Ook was het opvallend hoeveel regenwormen hij naar binnen werkte. De reiger liep dan met grote passen, de tenen wijd uitgespreid, door het gras, de kop schuin

Foto: J. F. SOLLIE.

Fig. 1. De Koereiger (*Ardeola ibis*) in het weiland bij Harderwijk, 6 nov. 1961.

omlaag gehouden. Plotseling staat hij stil om dan met een snelle snavelpik een worm uit de grond te trekken, waarbij de vogel door de „hielen” zakt. Maar dan trekt een liggende koe de aandacht van de Koereiger en loopt hij naar de koe toe om vervolgens iets uit het dekkleed van de koe te pikken. De andere koeien zijn blijkbaar van mening, dat de reiger nu toch wel te brutaal wordt en dat ze zijn aanwezigheid nu lang genoeg hebben verdragen. Het gevolg is dan ook dat alle koeien luid loeiend de vogel naar een hoek van het weiland drijven, zodat de reiger tenslotte genoodzaakt is op te vliegen en een veiliger weiland op te zoeken.

In de vlucht viel ons meteen op, dat hij $\pm$ 4 slagpennen uit de rechtervleugel miste. Toch kregen we niet de indruk, dat de vogel gekortwiekt was. Hij vloog verder ook goed en snel, want meermalen gebeurde het, dat de reiger over de koekfabriek vloog, of zelfs helemaal uit het gezicht verdween, om de volgende morgen weer in hetzelfde weiland aan de Industrieweg aanwezig te zijn.

Bij het naslaan van het „Handbook” bleek mij, dat de pootkleur en de snavelkleur niet helemaal klopten met de bovenstaande beschrijving. Het „Handbook” zegt van de pootkleur „vinous-red shading to dark-brownish on feet” wat het zomerseizoen betreft en voor de winter staat er: „greenish-brown, tibia and soles yellowish”.

„Onze” Koereiger staat hier zo ongeveer tussenin met zijn groenzwarte

tenen en deel van loopbeen, terwijl de rest van de poten licht-vleeskleurig is. Trouwens men moet zich over deze pootkleur niet al te druk maken, daar deze, volgens mensen die de soort goed uit Z.-Spanje kennen, nogal kan verschillen van exemplaar tot exemplaar.

Bij de snavelkleur is een dergelijke overgang van zomer naar winter te bemerken. Het „Handbook” zegt hiervan: snavel in zomer „vinouspink or reddish towards base” en in de winter „yellow”. Het waargenomen exemplaar had een licht-bruinrose bovensnavel, welke kleur dus aan de zomer terug deed denken, terwijl de ondersnavel een meer gelige tint had, welke kleur dus reeds op de naderende winter wees. Deze „overgangskleuren” zijn wel te verklaren uit het feit dat de vogel nog gedeeltelijk in de rui was, gezien de sierveren op de rug! Deze rui kan bij de Koereiger tot begin

Foto: J. F. SOLLIE

Fig. 2. De Koereiger (*Ardeola ibis*) bij Harderwijk, 6 nov. 1961.

december duren. Al met al mogen we dus wel concluderen, dat we bij Harderwijk met een adult exemplaar te doen hadden, dat nog gedeeltelijk in de rui was.

Nu is het natuurlijk nog de vraag of we hier met een ontsnapt exemplaar te doen hebben, zoals dat het geval was met het exemplaar, dat Wolff in 1956 bij De Bilt zag. Genoemd exemplaar was geringd en de vogel bij Harderwijk niet. Een andere moeilijkheid is de opvallende makheid van het exemplaar. Vaak was hij tot 5 m of dichterbij te benaderen of beter gezegd: de vogel naderde zelf tot ± 5 m. Dit behoeft echter nog niet op gewezen gevangenschap te wijzen, want ook in Z.-Spanje tonen de vogels zich vaak bijzonder mak. Yeates schrijft over de Koereigers in Z.-Spanje dat ze zo mak waren, dat bij benadering eerst de koeien er vandoor gaan en daarna de Koereigers.

Een positief punt is verder, dat de waargenomen vogel niet behoorde tot de ondersoort *Ardeola ibis coromanda* (Indische Koereiger), die vaak in diertuinen wordt gehouden. *Coromanda* is in de winter moeilijk te onderscheiden van zijn Europese soortgenoot. Het enige houvast is volgens het „Handbook”: „more of the tibia is bare”. Dit was bij het waargenomen exemplaar beslist niet het geval, want hij had ± 5 cm bevedering op het scheenbeen. De C.N.A. zal in dezen wel het laatste woord spreken.

De Koereiger broedt in Europa alleen in het gebied van de Guadalquivir, al onderneemt hij soms een broedpoging in de Camargue.

Uit Denemarken en Hongarije zijn waarnemingen bekend en ook uit Engeland, nl. 23 oktober 1805 in Devon en eind oktober 1907 in Norfolk. Opvallend is, dat ook het eerste Nederlandse exemplaar eind oktober werd waargenomen, want de Koereiger werd reeds op 21 oktober bij gemaal Lovink gezien, zoals ik naderhand hoorde.

Op 11 november werd de Koereiger nog bij Hierden gezien. Het bleek dat hij een gehavende rechtervleugel had. Hij zou dit opgelopen kunnen hebben door een onverwachte trap van een koe.

Tot mijn grote verbazing hoorde ik op 24 november dat er in de buurt-schap Telgt, onder Ermelo een „kleine witte reiger” was gezien. Het bleek hetzelfde exemplaar te zijn, dat zich enige weken tevoren in Harderwijk had vertoond, want hij had een gehavende rechtervleugel. Op 27 november werd de vogel voor het laatst in Telgt gezien. (Telgt ligt ± 7 km van Harderwijk).¹⁾

Ermelo, 4 december 1961.

¹⁾ Naar de heer W. Sevinga berichtte, nam hij met zijn echtgenote de vogel nog op 29 november waar in een weiland langs de Riebroekseweg te Ermelo, in gezelschap van een veulen. Hij voedde zich met regenwormen. (Redactie).